

SOCIÁLNÍ INTEGRACE

SOUHRN

TÉMATICKÉ VYMEZENÍ

Tato kapitola popisuje způsoby, jimiž mohou veřejné knihovny adresně působit na vyloučení společenských/sociálních problémů ovlivňujících různé skupiny uživatelů.

POLITICKÉ SOUVISLOSTI

Závažné rizikové faktory, které zvyšují nebezpečí bída a odeření vstupu do některé země v Evropě zahrnují: dlouhodobou nezaměstnanost; dlouhodobé živoření z nízkého příjmu, nízkou kvalitu zaměstnání; nedostatečnou kvalifikaci a předčasné ukončení školní docházky; výchovu v rodině náchylné k sociální dezintegraci; tělesné postižení; špatné zdraví; užívání drog a alkoholismus; život v oblasti s mnohonásobně nevýhodnými podmínkami; bezdomovectví a rasovou diskriminaci.

Podporou poskytování přístupu k informačním technologiím a motivací veřejných knihoven k tomu, aby byly využívány jako neutrální místa setkání pro místní obyvatele, mohou místní úřady resp. zřizovatelé veřejných knihoven přispět významně k regeneraci obce. Tím, že se chopí iniciativy aby pronikly ke spoře oslovovaným a informovaným místním obyvatelům ve své lokalitě, mohou veřejné knihovny posílit sociální soudržnost své oblasti nebo regionu.

Mnohé evropské země většinou ještě nemají národní strategii týkající se společných dokumentů evropské politiky, které stanovují roli veřejných knihoven v boji s těmito riziky a v podpoře sociální integrace.

Je třeba v knihovnách prosadit změny směřující k tomu, aby přijaly pozitivní kroky k sociální integraci. Týká se to především přizpůsobení a rozšíření rozsahu služeb poskytovaných knihovnamí, vytváření nových vazeb a metod spolupráce s obcí a kritického postoje k některým tradičnějším hodnotám a praktikám knihoven. Takový proces vyžaduje aktivní podporu pracovníků knihovny.

Služby knihoven týkající se sociální integrace některých skupin obyvatelstva by neměly být považovány za izolované. Musí být součástí širší strategie místní správy týkající se sociální integrace a spojeny efektivně s dalšími místními službami a partnery jako jsou nevládní organizace a školské orgány na celostátní a místní úrovni tak, aby poskytovaly služby všem skupinám obyvatel.

UŽITEČNÉ INFORMACE PRO ÚSPĚŠNOU PRAXI

Veřejné knihovny v Evropě již poskytují služby pro sociálně dezintegrované rizikové skupiny, i když toto opatření není v žádném případě konzistentní geograficky, typem/druhem služby nebo její kvalitou.

Veřejné knihovny mohou dále pomoci bojovat se sociální dezintegrací tím, že:

- zařadí sociální integraci jako politickou prioritu ve všech knihovních a informačních službách;
- přizpůsobí specifické služby tak, aby uspokojovaly potřeby menšinových skupin a komunit v každé oblasti;
- poskytnou poradenství a zaangažují sociálně dezintegrované skupiny;
- umístí knihovny tam, kde je po nich poptávka;
- zavedou otevírací dobu, přizpůsobenou tak, aby ohrázela potřeby obce;
- se stanou místy přístupu resp. kontaktními místy na místní úrovni pro bezplatný přístup k informačním technologiím a informacím;
- umístí svá zařízení společně s dalšími službami poskytovanými místními orgány;
- budou spolupracovat s dalšími nevládními a vzdělávacími organizacemi tak, aby zavedly potřebné služby a poskytovaly je;

ÚKOLY PRO BUDOUCNOST

V mnoha zemích se nyní objevují konkrétnější celostátní a místní strategie, které by měly pomoci veřejným knihovnám ujmout se efektivně problému sociální dezintegrace. Koordinovanější a širěji zaměřenou kampaň je nutno uskutečnit pokud se týká:

- **školicích organizací:** aby zajistily kurzy a programy relevantní pro práci veřejných knihoven v oblasti sociální integrace;
- **orgánů financujících vědu a výzkum:** aby pochopily potřeby sociálně dezintegrovaných skupin týkající se knihoven a aby sledovaly využívání knihoven kategoriemi sociálně dezintegrovaných osob.

TÉMATICKÉ VYMEZENÍ

Otázky jimiž se bude tato kapitola zabývat:
Rizikové faktory sociální dezintegrace
Sociálně dezintegrované skupiny
Přistěhovalečtí uprchlíci a ašylanti
Mobilní služby.

POLITICKÉ SOUVISLOSTI

Závažné **rizikové faktory**, které zvyšují nebezpečí bída a sociální dezintegrace zahrnují: dlouhodobou nezaměstnanost; dlouhodobé živoření z nízkého příjmu; nedostatečnou kvalifikaci a předčasné ukončení školní docházky; výchovu v rodině náchylné k sociální dezintegraci; tělesné postižení; špatné zdraví; užívání drog a alkoholismus; život v oblasti s mnohonásobně nevýhodnými podmínkami; bezdomovectví a rasovou diskriminaci.

Podporou poskytování přístupu k informačním technologiím a nabídkou využití budov knihoven jako neutrálních míst k setkávání místních obyvatel mohou místní úřady resp. zřizovatelé veřejných knihoven přispět významně k regeneraci obce. Tím, že se veřejné knihovny chopí iniciativy ve věci spoře oslovovaných a informovaných místních obyvatel v jejich lokalitě, mohou posílit sociální soudržnost jejich oblastí nebo regionu.

Mnoho evropských zemí ještě nemá celostátní strategii, týkající se společných dokumentů evropské politiky, které stanovují roli veřejných knihoven v zápolení s těmito riziky a v podpoře sociální integrace. Výzvou pro knihovny je sjednocení různorodé legislativy, využití významných výzkumných zpráv a iniciativ, které osvětlí problémy rovnosti a sociální integrace a jejich aplikace do služeb, včetně služeb založených na informačních technologiích.

Je třeba v knihovnách prosadit změny směřující k tomu, aby přijaly pozitivní kroky k sociální integraci. Jde především o přizpůsobování a rozšiřování rozsahu služeb poskytovaných knihovnami, vytváření nových vazeb a partnerských vztahů s obcí a kritický postoj k tradičnějším hodnotám a praktikám knihoven. Takový proces vyžaduje aktivní podporu kvalifikovaných a motivovaných pracovníků knihovny.

Aktivity knihovních služeb týkající se sociální integrace by neměly být považovány za izolované. Musí být součástí širší strategie místní samosprávy týkající se sociální integrace a spojeny efektivně s dalšími místními službami a partnery jako jsou nevládní organizace a školské orgány na celostátní nebo místní úrovni tak, aby poskytovaly služby všem skupinám obyvatel.

DOPORUČENÍ PRO ÚSPĚŠNOU PRAXI

Veřejné knihovny v Evropě již poskytují služby pro následující rizikové skupiny, i když nejsou v žádném případě uspořádány geograficky nebo podle druhu služeb nebo jejich kvality:

- Tělesné postižení
- Děti a mládež
- Senioři
- Nezaměstnaní
- Drogově závislí
- Bezdomovci
- Uprchlíci
- Vězni
- Přistěhovanci
- Etnické a kulturní menšiny
- Osoby, které předčasně ukončily školní docházku
- Vesnické obyvatelstvo
- Chudí lidé

Veřejné knihovny mohou dále pomáhat v zápolení se sociální dezintegrací tím, že:

- zařadí sociální integraci jako politickou prioritu ve všech knihovnách a informačních službách;
- zváží, které specifické služby musejí být přizpůsobeny tak, aby uspokojovaly potřeby menšinových skupin a obce v její oblasti;
- poskytnou rady sociálně rizikovým skupinám a zaangažují je tak, aby určily své potřeby a aspirace: zřizování a udržování těchto vazeb je časově náročné a vyžaduje dostatek pracovních zdrojů;
- zřídí pobočky knihoven všude tam, kde je po nich poptávka, ale rozšíří i existující zařízení a služby všude, kde je to možné;
- zavedou pružnou otevírací dobu, přizpůsobenou tak, aby ohrázela potřeby a zájmy obce;
- se stanou hlavním kontaktním bodem na místní úrovni pro dostupný (nebo bezplatný) přístup k IST (technologickým informační společnosti- novým technologiím) a k informacím (např. na základě sociální podpory, programů zaměstnanosti, zaškolení a vzdělávání);
- budou brát v úvahu možnosti umístění zařízení společně s dalšími službami poskytovanými místními orgány;
- budou spolupracovat s dalšími nevládními a vzdělávacími organizacemi tak, aby zaváděly a poskytovaly služby.

Pro čtvrti, s vysokým procentem lidí s nízkými příjmy nebo nedostatečným vzděláním, je charakteristické pomalé pronikání internetu, který je zvláště důležitý pro veřejně přístupná zařízení.

Stále větší množství přistěhovalců, uprchlíků a asylantů v Evropě často odpovídá kritériím společenské dezintegrace jako jsou nízký příjem, jazykové bariéry nebo život ve znevýhodněných oblastech. Online zařízení pro přistěhovalce, asylanty a uprchlíky, určená k získání veřejných informací v jejich rodném jazyce, jim může pomoci v tom, že si zvyknou na své nové prostředí. Jelikož ale 75% všech webovských informací je produkováno pouze v angličtině, nemají obyvatelé z etnických a jazykových menšin často možnost sledovat online informace ve svém vlastním jazyce. Významná práce pro uprchlíky, emigranty a etnické skupiny byla učiněna v Nizozemí a Dánsku.

Umožnit téměř negramotným osobám používat internet je specifickou výzvou. V některých členských státech jde až o 10% obyvatel. Jednoduchý vizuální přístup bude důležitý, např. aby byly zpřístupněny vládní iniciativy. Informační technologie ale také mohou napomoci při odstraňování negramotnosti.

Každý zřizovatel místní knihovny může vypracovat obecné zásady k rozvinutí svých metod a služeb:

- Identifikovat osoby, které jsou sociálně dezintegrované a jejich geografickou příslušnost: zaangažovat je na tom, aby určily své potřeby.
- Zhodnotit a vyhodnotit současnou praxi.
- Rozvinout strategii a stanovit priority zdrojů.
- Rozvinout služby a zaškolit pracovníky knihovny, v jejich poskytování.
- Realizovat tyto služby a poskytnout jim publicitu.
- Zhodnotit dosažený úspěch, podat přehled aktivit a navrhnout zlepšení.

Výsledky a úspěch knihovnických služeb by měly být pravidelně hodnoceny na základě předem stanovených cílů, kritérií úspěšné činnosti a ukazatelů výkonů. To knihovnám umožní prokázat rozdíly v poskytování služeb občanům, poučit se ze zkušeností a dále služby zlepšovat.

Mobilní knihovní služby

Je třeba zřizovat online kontaktní místa pro vzdálené uživatele tam, kde není poblíž žádná knihovna, např. prostřednictvím rozvoje místních knihovnických služeb s využitím nových technologií.

Vyžadují se inovativní přístupy k dodávání služeb, které mohou vyústit ve vysoce kvalitní služby stejně dostupné každému, zvláště tam, kde žije vysoké procento obyvatelstva ve venkovských oblastech nebo v malých městech. Mobilní knihovny mohou být použity k poskytování knihovnických a s nimi spojených služeb, jako jsou umělecké aktivity nebo informační kampaně, malým obcím. Stále větší měrou by také měly být schopny využívat výhody novinek v IST (technologie informační společnosti- dále jen IST) - jako jsou např. bezdrátové sítě.

ÚKOLY PRO BUDOUCNOST

Konkrétnější celostátní a následně místní strategie, které by měly pomoci veřejným knihovnám vypracovat pokyny a založit partnerské vztahy k efektivnímu řešení problémů sociální dezintegrace, se nyní objevují v mnoha zemích. Je však třeba se zaměřit na koordinovanější akce širšího dosahu a zajistit, aby :

kursy **vzdělávacích organizací**, zvláště Schools of Information and Library Studies (Školy informací a knihovních studií) byly relevantní aktivitám veřejných knihoven týkajícím se sociální integrace;

vědecké instituce a orgány dotující výzkum monitorovaly potřeby sociálně dezintegrovaných skupin týkající se využívání knihoven a prováděly podrobná statistická šetření využívání knihoven kategoriemi sociálně dezintegrovaných osob.

se **pracovníci knihoven** a to nejen ti, kteří pracují přímo ve službách, **neustále vzdělávali, kultivovali** a rozvíjeli citlivost a ohleduplnost vůči sociální a kulturní rozmanitosti a zvýšení úrovně péče o uživatele.

ODKAZY NA WEBOVÉ STRÁNKY

Regionální

Library as a Community Centre (Knihovna jako centrum obce)

Iniciováním této žádosti o návrhy v l. 1999, 2000 a 2001 dal Open Society Institute: Network Library Programme (Program sítě knihoven Institutu otevřené společnosti) podnět veřejným knihovnám v zemích CEE, aby si uvědomily význam společenské role, kterou mohou hrát v měnící se společnosti, kde vlády nerealizovaly tyto nástroje pro to, aby se vyhnuly sociální dezintegraci četných skupin obyvatelstva ovlivněného kolapsem sociálních služeb.

Dánsko

FINFO – Information for Ethnic Minorities in Denmark (Informace pro etnické menšiny v Dánsku)

Celkovým cílem FINFO je poskytnout zástupcům etnických menšin lepší přístup k informacím o jejich právech, povinnostech a příležitostech v dánské společnosti.

<http://www.finno.dk/>

Mobile libraries network (Síť mobilních knihoven)

<http://www.filibussen.dk/>

Finsko

Mobile libraries (Mobilní knihovny)

Ve Finsku jsou mobilní knihovny zavedeny součástí každého místního knihovního systému.

http://www.minedu.fi/minedu/culture/public_libraries.html

<http://www.lib.hel.fi/auto/english/>

The Muonioo municipality book mobile (Mobilní kniha obce Muonioo)

Také navštěvuje obce ve Švédsku a Norsku.

<http://www.muonioo.fi/kirjasto/kirjastoauto.html>

Neti-Nylsse (Internet Book Mobile) (Neti-Nylsse - Mobilní internetová kniha)

Městská knihovna v Tampere přiděluje webu kola a vozi je uživatelům.

<http://www.tampere.fi/kirjasto/nettinylsse/index.htm>

Information Gas Station (Informace u benzinové pumpy)

Knihovna, kde se uživatelé mohou zeptat na všechno jakýmkoliv prostředky.

<http://igs.kirjastot.fi/index3.html>

Irsko

Branching Out (Rozvětvení)

Zpráva připravená projektovým týmem speciálně zřízeným ministrem životního prostředí a místní správou k poskytnutí přehledu o politice veřejných knihoven v Irsku. Definiuje dvě klíčové priority: zajistit, aby se Irsko

rychle vydalo takovým směrem, aby se chopilo příležitosti informační společnosti jako podpora ekonomického a sociálního pokroku, stejně tak jako větší účast na demokracii; zřídil takovou společnost, v níž se mohou všichni občané účastnit plně na společenském a hospodářském životě země.

<http://www.librarycouncil.ie/branching.html>

Mobile library services (Mobilní knihovní služby)

Ve venkovských oblastech, na předměstích, městech střední velikosti a zemědělských obcích.

Kerry County Library <http://www.kerrycountylibrary.com/>

Mayo County Library <http://www.mayococo.ie/library/mobillib.html>

Fingal County Libraries <http://www.iol.ie/~fincolib/>

WebSmart – Internet Residency Programme (WebSmart – Internetový program pro místní obyvatele)

Veřejné knihovny v Dublinu zaměstnaly internetového poradce k tomu, aby přednesl řadu praktických lekcí pro ty, kteří jsou označeni jako nepřístupní technice. Při použití bezplatného veřejného přístupu k internetu poskytnutému veřejnými knihovnami, získali hlavně důchodci a důchodkyně řadu základních dovedností, které jim umožnily používat počítače a internet.

<http://www.iol.ie/dublincitylibrary/>

Itálie

The Association of Prison Libraries (Sdružení vězeňských knihoven)

Bylo založeno v r.2000, aby podporovalo všechny lidi, kteří jsou na různých úrovních zaangažováni nebo se zabývají řízením vězeňských knihoven. Je umístěno v Miláně na Státní univerzitě.

<http://ospiti.cilea.it/abc/index.htm>

Litva

Branch library for elderly and handicapped people (Pobočka pro seniory a tělesně postižené)

Městská knihovna v Alytus je situována v části města obydleného sociálně znevýhodněnými skupinami, s důrazem na děti ze znevýhodněných rodin.

Women Information and Training Centre (WITC) (Informační a výukové školicí středisko pro ženy)

Nizozemí

The library in the multicultural neighbourhood „Schilderswijk“, The Hague (Knihovna v multikulturní čtvrti „Schilderswijk“ v Haagu)

Nabízí speciální ranní kurzy a odpoledne poskytuje zdarma počítače pro domácí práce – pro místní organizace večer. Nabízí přednášky a diskuse o různých tématech, včetně islámského práva pro ženy.

<http://www.dobdenhaag.nl/>

Multicultural reading circles in Flevoland libraries (Multikulturní čtenářské kroužky v knihovnách ve Flevolandu)

V provincii Flevoland zahájily veřejné knihovny pořádání multikulturních čtenářských kroužků, zvláště pro migrantky a uprchlice.

<http://www.bibliotheken-flevoland.nl>

Norsko

EPOS – floating library (EPOS – plovoucí knihovna)

Tento knižní člun pracuje podél západního pobřeží Norska, s jeho fjordy a ostrovy a je společnou službou tří zemí.

<http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/141-175e.htm>

<http://www.aa.fylkesbibl.no/pegabuss>

Polsko

Local Information Database (Místní informační databáze)

Tato služba zajišťuje přístup ke všem druhům informací o provincii Warmia i Mazury a umožňuje občanům hledat místa a lidi.

<http://www.wojewodztwo-wm.pl>

Every Child is Able to do Something (Každé dítě může něco dělat)

Obecní veřejná knihovna v obci Dobře Miasto organizuje pravidelné schůzky, zvláště pro děti z dysfunkčních rodin, organizované během zimních prázdnin.

<http://www.wbp.olsztyn.pl/~mgbpdm>

Rusko

Legal Information Public Centre (Veřejné centrum právních informací)

Kemerovská regionální vědecká knihovna V.D. Fjodorova provozuje službu s pomocí dobrovolníků-studentů práva.

http://www.rsl.kemsu.ru/proekt/volont_e.htm

Library – a social centre (Knihovna – společenské centrum)

Ústřední městská knihovna Rubtsovsk vytvořila systém pro poskytování právních, sociálních, regionálních a dalších informací občanům, společenských organizacím a místním orgánům.

<http://www.rubtsovsk.ru/~bibl/>

Slovensko

Informational Centre for Unemployed (Informační centrum pro nezaměstnané)

Bylo zřízeno v Hornozemplinské knihovně ve Vranově nad Topľou.

<http://www.vranov.sk/kultura/projekt.htm>

Slovinsko

Youth Information Centre (Informační centrum mládeže)

Tato služba nabízí místo pro mladé lidi od 15 do 25 let, kde mohou studovat, nacházet zajímavé informace nebo pouze relaxovat, listovat časopisy a setkávat se s přáteli. Jsou zde k dispozici dobrovolníci, aby pomohli se studiem nebo domácími úkoly. Informační centrum mládeže je součástí informační sítě mládeže v Lublani zvané L'MIT.

<http://www.lmit.org>

The Third Life-Period University (Univerzita třetího věku)

Univerzita třetího věku je organizována v rozsahu programů pro starší a postižené osoby a pokouší se nabídnout produktivní a příjemné využití volného času, zabránit pocitu osamělosti a posílit pozitivní obraz sama sebe.

Celje City Library – Městská knihovna v Celje <http://www.ce.sik.si>

Maribor Public Library – Veřejná knihovna v Mariboru <http://sikmb.mb.sik.si>

Life Without Prejudice (Život bez předsudků)

Veřejná knihovna v Novo město provozuje program ke stimulaci vzájemné úcty a porozumění mezi Romy a místní komunitou.

Spojené království

Libraries for All: social inclusion in Public libraries (Knihovny pro všechny: sociální integrace v lidových knihovnách)

Ministerstvo kultury, médií a sportu (DOMS – Department for Culture, Media and Sport) vypracovalo zprávu, která uplatňuje tuto agendu a podrobně vysvětluje, co mají knihovny dělat, aby se zlepšila sociální integraci.

<http://www.culture.gov.uk/heritage/lib1.html>

Social inclusion and libraries – a resource guide (Sociální integrace a knihovny – průvodce po zdrojích)

Zdroj zaměřený na odborníky ve veřejných knihovnách, zvláště na ty, jejichž úlohou je uvádět teorii do praxe. Má za cíl poskytnout snadné uvedení do současných publikací, výzkumu a síťových zdrojů o sociální integraci, která by mohla být relevantní veřejným knihovnám.

<http://www.la-hq.org.uk/groups/csg/si/si.html>

Walsall – Library Link (Walsall – Knihovní článek)

Tato služba je lokalizována v Bloxwichi na stejném místě jako Home Library Service (Domácí knihovní služba) a the Urban Mobile Library (Městská mobilní knihovna). Tato služba navštěvuje kryté ubytovny, stálá bydliště, léčebny, stacionáře a školicistřediska pro dospělé v celém Walsallu.

http://www.walsall.gov.uk/cultural_services/library/branches/special.htm